UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kuudes jaosto)

14 päivänä heinäkuuta 2011 *

Asiassa T-189/06,

Arkema France SA, kotipaikka Colombes (Ranska), edustajinaan aluksi asianajajat A. Winckler, S. Sorinas Jimeno ja P. Geffriaud, sittemmin Sorinas Jimeno ja E. Jégou,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi F. Arbault ja O. Beynet, sittemmin V. Bottka, P. J. Van Nuffel ja B. Gencarelli,

vastaajana,

jossa vaaditaan ensisijaisesti [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 3.5.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 1766 lopullinen (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti) osittaista kumoamista siltä osin

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

kuin se koskee kantajaa ja toissijaisesti kantajalle määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän alentamista,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari V. Vadapalas (esittelevä tuomari), joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit M. Prek, A. Dittrich, L. Truchot ja K. O'Higgins,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kristensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.9.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

1 Kantajana oleva Arkema France SA (aiemmin Atofina SA) on Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka piti tosiseikkojen tapahtuma-aikaan kaupan muun muassa vetyperoksidia ja natriumperboraattia.

2 Rikkomisen alkamisajankohdan ja huhtikuun 2000 välisenä aikana sen pääasiallinen osakkeenomistaja oli Elf Aquitane SA, joka omisti osakkeista 97,5 prosenttia. Huhtikuusta 2000 alkaen kantajasta 96,48 prosenttia omisti Elf Aquitaine, josta puolestaan Total SA omisti 99,43 prosenttia.

3 Degussa AG ilmoitti Euroopan yhteisöjen komissiolle marraskuussa 2002, että vetyperoksidin ja natriumperboraatin markkinoilla toimi kartelli, ja vaati sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä yhteistyöstä annettu tiedonanto) soveltamista.

4 Degussa toimitti aineelliset todisteet komissiolle, joka teki 25. ja 26.3.2003 tarkastukset kolmen yrityksen toimitiloissa, joiden joukossa olivat myös kantajan toimitilat.

5 Tarkastusten seurauksena useat yritykset, erityisesti EKA Chemicals AB, kantaja ja Solvay SA, vaativat yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamista ja toimittivat komissiolle todisteita kyseisestä kartellista.

6 Komissio lähetti 26.1.2005 väitetiedoksiannon kantajalle ja muille yrityksille, joita asia koskee.

7 Asianomaisia yrityksiä kuultiin 28. ja 29.6.2005, minkä jälkeen komissio teki 3.5.2006 päätöksen K(2006) 1766 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös) [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä seuraavia yrityksiä vastaan: Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals, Degussa, Edison SpA, FMC Corp., FMC Foret SA, Kemira Oyj, L'Air Liquide SA, Chemoxal SA, SNIA SpA, Caffaro Srl, Solvay SA, Solvay Solexis SpA, Total, Elf Aquitaine ja kantaja (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti); päätöksen tiivistelmä

julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 13.12.2006 (EUVL L 353, s. 54). Päätös annettiin kantajalle tiedoksi 8.5.2006 päivätyllä kirjeellä.

Riidanalainen päätös

8 Komissio ilmoitti riidanalaisessa päätöksessä, että päätöksen adressaatit olivat osallistuneet jatkettuun ja yhtenäiseen EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomiseen vetyperoksidin ja sen jatkojalostustuotteen natriumperboraatin osalta (riidanalaisen päätöksen toinen perustelukappale).

9 Kilpailusääntöjen rikkominen koski lähinnä liiketoiminnan kannalta merkityksellisten tietojen sekä luottamuksellisten markkina- ja yritystietojen vaihtamista kilpailijoiden kesken, tuotannon sekä potentiaalisen ja tosiasiallisen tuotantokapasiteetin rajoittamista ja valvontaa, markkinaosuuksien ja asiakkaiden jakamista sekä tavoitehintojen asettamista ja niiden noudattamisen seurantaa.

10 Kantajan, Totalin ja Elf Aquitainen todettiin olevan ”yhdessä ja yhteisvastuullisesti” vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (riidanalaisen päätöksen 441 perustelukappale).

11 Komissio käytti sakon määrän laskennassa menetelmää, joka on esitetty asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavissa suuntaviivoissa (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat).

12 Komissio määritti sakkojen perusmäärät rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella (riidanalaisen päätöksen 452 perustelukappale) ja luonnehti rikkomisen erittäin vakavaksi (riidanalaisen päätöksen 457 perustelukappale).

13 Eriytettyä kohtelua sovellettaessa kantaja, Total ja Elf Aquitaine sijoittuivat kolmanteen ryhmään, joka vastasi 20 miljoonan euron suuruista sakon laskentapohjaa (riidanalaisen päätöksen 460–462 perustelukappale).

14 Riittävän varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi tämä laskentapohja kerrottiin kertoimella 3, koska konsernin emoyhtiöiden eli Elf Aquitainen ja Totalin liikevaihto oli huomattava (riidanalaisen päätöksen 463 perustelukappale).

15 Koska kantaja oli komission mukaan osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen 12.5.1995–31.12.2000 eli viiden vuoden ja seitsemän kuukauden ajan, sille määrättävän sakon määrää korotettiin rikkomisen keston johdosta 55 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 467 perustelukappale). Totalille määrätyn sakon määrää ei korotettu, sillä sen todettiin osallistuneen kyseiseen rikkomiseen 30.4.–31.12.2000 (riidanalaisen päätöksen 468 perustelukappale).

16 Komissio otti kantajan osalta huomioon raskauttavan seikan, sillä se oli uusinut rikkomiset, jotka oli todettu ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia IV/30.907 – Peroksituotteet) 23.11.1984 tehdyssä komission päätöksessä 85/74/ETY (EYVL L 35, s. 1) ja EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia IV/31.865 – PVC) 27.7.1994 tehdyssä komission päätöksessä 94/599/EY (EYVL L 239, s. 14). Komissio korotti tämän vuoksi kantajan sakon perusmäärää 50 prosenttia siitä perusmäärästä, jota siihen olisi sovellettu, jos

konsernin emoyhtiöt eivät olisi olleet riidanalaisen päätöksen adressaatteja (riidanalaisen päätöksen 469–471 perustelukappale ja alaviite 409).

17 Komissio katsoi, että kantaja oli toinen yritys, joka täytti yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 kohdan mukaiset edellytykset, ja alensi tällä perusteella sen sakon määrää 30 prosenttia, ja tätä alennusta sovellettiin kantajalle, Totalille ja Elf Aquitainelle määrätyn sakon kokonaismäärään (riidanalaisen päätöksen 509–514 ja 529 perustelukappale).

18 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan o–q alakohdassa todetaan, että kyseiset kolme yritystä ovat rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistumalla kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, mikä tapahtui Totalin osalta 30.4.–31.12.2000 sekä kantajan ja Elf Aquitainen osalta 12.5.1995–31.12.2000.

19 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan i alakohdassa kantajalle määrätään 78,663 miljoonan euron suuruinen sakko, josta Total on ”yhdessä ja yhteisvastuullisesti” vastuussa 42 miljoonan euron suuruisen määrän ja Elf Aquitaine 65,1 miljoonan euron suuruisen määrän osalta.

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

20 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 18.7.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.

21 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari määrättiin kuudenteen jaostoon, ja asia siirrettiin osapuolten kuulemisen jälkeen laajennetun kuudennen jaoston käsiteltäväksi.

22 Koska kaksi laajennetun jaoston tuomareista oli estynyt osallistumasta nyt esillä olevan asian käsittelyyn, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti nimesi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 32 artiklan 3 kohdan mukaisesti kaksi muuta tuomaria täydentämään jaoston kokoonpanoa.

23 Unionin yleinen tuomioistuin päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 3.9.2010 pidetyssä istunnossa.

24 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen sitä koskevilta osin

– toissijaisesti kumoaa sille määrätyn sakon tai alentaa sen määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

25 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

26 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi kuuteen kanneperusteeseen, joista ensimmäinen koskee niiden sääntöjen rikkomista, jotka koskevat emoyhtiön joutumista vastuuseen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista, toinen rikkomisen lukemisessa Totalin ja Elf Aquitainen vastuulle tehtyjä tosiseikkoja koskevia virheitä, kolmas perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista, neljäs varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi tehtyyn sakon määrän korottamiseen liittyviä oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä, viides rikkomisen uusimisen vuoksi tehtyyn sakon määrän korottamiseen liittyviä oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä ja kuudes yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla tehtyyn sakon määrän alentamiseen liittyviä oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä.

Ensimmäinen peruste, joka koskee niiden sääntöjen rikkomista, jotka liittyvät emoyhtiön asettamiseen vastuuseen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista

Alustavat huomautukset

27 On muistettava, että unionin kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa, ja yrityksen käsitteeseen kuuluvat kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (asia C-97/08 P, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8237, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt, että yrityksen käsitteellä on tässä samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 Kun tällainen taloudellinen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30 Unionin kilpailuoikeuden rikkominen on luettava yksiselitteisesti sen oikeushenkilön syyksi, jolle sakot mahdollisesti määrätään, ja väitetiedoksianto on osoitettava tälle oikeushenkilölle. On myös tärkeää, että väitetiedoksiannossa ilmaistaan, missä ominaisuudessa oikeushenkilöä syytetään väitetyistä rikkomisista (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeussubjekti, se ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Näin on siksi, että tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen edellä tarkoitetun yhden ainoan yrityksen. Näin ollen se, että emoyhtiö ja tytäryhtiö muodostavat EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen, mahdollistaa sen, että komissio voi osoittaa

sakkojen määräämistä koskevan päätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa kyseisen emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 59 kohta).

33 Unionin tuomioistuin on todennut myös, että erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa kokonaan tytäryhtiönsä, joka on rikkonut unionin kilpailusääntöjä, tällä emoyhtiöllä voi yhtäältä olla ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiön menettelyyn ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseisellä emoyhtiöllä tosiasiallisesti on ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiönsä menettelyyn (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että näissä olosuhteissa riittää, että komissio osoittaa, että emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiön, voidakseen olettaa, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tämän tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, ellei emoyhtiö, jonka asiana on kumota tämä olettama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Käsiteltävässä asiassa komissio on riidanalaisen päätöksen 370–379 perustelukappaleessa tiivistänyt, viitaten unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, ne periaatteet, joiden mukaisesti se aikoi määrittää riidanalaisen päätöksen adressaatit.

36 Komissio muistutti erityisesti, että emoyhtiön voitiin katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön lainvastaisesta menettelystä, jos tytäryhtiö ei ole päättänyt itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan on pääasiallisesti noudattanut emoyhtiön sille antamia ohjeita. Se täsmensi pystyvänsä olettamaan, että täysin emoyhtiönsä omistuksessa

oleva tytäryhtiö noudattaa pääsääntöisesti emoyhtiön antamia ohjeita, ja totesi, että emoyhtiö voi kumota olettaman esittämällä vastanäyttöä (riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

37 Komissio totesi Elf Aquitainen vastuusta, että tämä omisti 98 prosenttia kantajan osakepääomasta ja oli aina nimennyt kantajan hallituksen jäsenet. Komissio oletti näin ollen, että Elf Aquitainella oli ollut ratkaiseva vaikutusvalta kantajan menettelyyn (riidanalaisen päätöksen 427 perustelukappale).

38 Komissio huomautti Totalista, että tämä oli hankkinut huhtikuussa omistukseensa 99,43 prosenttia Elf Aquitainesta, että sillä oli suoraan tai välillisesti hallussaan konserniin kuuluvan, suoraan kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneen yrityksen osakepääoma ja että komissio oli näiden seikkojen perusteella olettanut, että Totalilla oli ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiöidensä Elf Aquitainen ja kantajan menettelyyn (riidanalaisen päätöksen 428 ja 429 perustelukappale).

39 Komissio esitti riidanalaisen päätöksen 430–432 perustelukappaleessa väitteet, joihin kantaja vetosi, sekä väitteet, joihin Total ja Elf Aquitaine vetosivat niiden vastuulle saatetun rikkomisen osalta, ja tarkasteli näitä väitteitä päätöksen 433–440 perustelukappaleessa.

40 Komissio vahvisti riidanalaisen päätöksen 441 perustelukappaleessa päätelmänsä siitä, että kantaja, Total ja Elf Aquitaine muodostivat yhden yrityksen, ja katsoi niiden olevan vastuussa kyseisestä rikkomisesta mutta täsmensi, että Total oli vastuussa rikkomisesta ainoastaan siitä päivästä lähtien, jona se hankki omistukseensa Elf Aquitainen osakepääoman, eli ajanjaksolta 30.4.–30.12.2000.

41 Tämän arvioinnin riitauttamiseksi kantaja vetoaa kahteen perusteeseen, joista ensimmäinen liittyy vastuuseen joutumista koskevien sääntöjen rikkomiseen ja toinen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen.

Niiden sääntöjen väitetty rikkominen, jotka koskevat emoyhtiön joutumista vastuuseen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta

42 Kantaja täsmensi istunnossa, ettei se riitauttanut kyseistä rikkomista koskevaa toteamusta vaan ainoastaan Totalin ja Elf Aquitainen joutumisen vastuuseen rikkomisesta, sillä se oli vaikuttanut kantajan sakon määrään.

43 Kantaja väittää lähinnä, että pelkästään sen perusteella, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan – ja varsinkin, jos se omistaa tämän lähes kokonaan – ei voida automaattisesti päätellä, että emoyhtiöllä on tosiasiassa ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiöönsä, eikä emoyhtiön voida sen perusteella katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä rikkomisesta. Komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on katsonut kantajan emoyhtiöiden olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta pelkästään sen olettaman perusteella, joka liittyy siihen, että emoyhtiöt omistavat kantajan lähes kokonaan.

44 Tästä on todettava, että menetelmä, jota komissio noudatti katsoakseen Totalin ja Elf Aquitainen olevan vastuussa riidanalaisesta rikkomisesta, on edellä 27–34 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukainen siltä osin kuin se perustuu kyseiseen olettamaan.

45 Toisin kuin kantaja näyttää esittävän, tällainen vastuun kohdentaminen ei perustu pelkästään pääoman omistusrakenteeseen vaan yhtälailla toteamukseen siitä, että ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevaa olettamaa ei ollut kumottu (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 437 ja 441 perustelukappale).

46 Mainitusta oikeuskäytännöstä (ks. erityisesti edellä 33 ja 34 kohta) ilmenee toisaalta, että tytäryhtiön osakepääoman omistusrakenne on riittävä peruste kyseiselle olettamalle ilman, että komission olisi esitettävä lisätodisteita emoyhtiön tosiasiassa käyttämästä vaikutusvallasta, kuten kantaja vaatii.

47 Tätä päätelmää ei kyseenalaista se, että tällaisia lisätietoja otettiin huomioon asiassa T-112/05, Akzo Nobel ym. vastaan komissio, 12.12.2007 annetussa tuomiossa (Kok., s. II-5049, 13 ja 54 kohta). Edellä mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio 12.12.2007 annetusta tuomiosta (61 ja 62 kohta) sekä edellä 27 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio 10.9.2009 annetusta tuomiosta (61 ja 62 kohta) käy nimittäin yksiselitteisesti ilmi, että kyseisen olettaman soveltaminen ei edellytä tällaisten todisteiden olemassaoloa. Komission ei myöskään tarvitse tätä varten osoittaa emoyhtiön olleen tosiseikkojen tapahtuma-aikaan tietoinen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

48 On lisäksi huomattava, että edellä mainittu oikeuskäytäntö koskee erityisesti sellaista erityistapausta, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä (edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta). Käsiteltävässä asiassa kantaja ei kuitenkaan ollut täysin Totalin ja Elf Aquitainen omistuksessa (ks. edellä 2 kohta).

49 On kuitenkin korostettava, ettei kantaja esitä mitään väitteitä siitä, ettei se ollut täysin Totalin ja Elf Aquitainen omistuksessa. Sen sijaan kantaja täsmensi istunnossa, ettei se esitä, että tämä seikka ”muuttaa kaiken [tytäryhtiön] juridisen määräysvallan kannalta”, ja vahvisti näin, ettei se vastustanut saman todistelua koskevan järjestelmän soveltamista tilanteissa, joissa emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan.

50 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen väitetty loukkaaminen

51 Kantaja väittää, että perustamalla kantajan emoyhtiöitä koskevan kantansa pelkästään kyseiseen olettamaan komissio on asian selvittämisen yhteydessä syyllistynyt

”perusteettomaan syrjintään”. Kantaja oli nimittäin ainoa tytäryhtiö, jonka osalta komissio vetosi olettamaan, kun taas muiden asianomaisten yritysten osalta se esitti lisätodisteita, jotka liittyivät emoyhtiöiden harjoittamaan ratkaisevaan vaikutusvaltaan.

52 Tästä on huomattava, että riidanalaisen päätöksen 370–379 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on soveltanut kaikkiin adressaatteihin samaa sääntöä, jonka mukaan se, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan, riittää perusteeksi kumottavissa olevalle olettamalle, jonka nojalla emoyhtiö voidaan asettaa vastuuseen rikkomisesta. Kyseistä olettamaa sovellettiin sekä Total-konserniin että muihin konserneihin, joille riidanalainen päätös oli osoitettu.

53 Komissio vetosi joidenkin päätöksen adressaattien eli Akzo Nobelin, FMC:n, L’Air liquiden, SNIA:n ja Edisonin tapauksessa olettaman lisäksi myös tiettyihin lisätodisteisiin, jotka koskivat emoyhtiön ratkaisevaa vaikutusvaltaa, mutta tämä ei tarkoita, ettei kaikkiin adressaatteihin olisi sovellettu samoja periaatteita.

54 Akzo Nobelista todetaan riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleessa, että ”[tämä] omisti kokonaan EKA:[Chemicalsi]n, joten komissio katsoi, että [se] käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa EKA:[Chemicalsi]ssa, ja mitään tämän olettaman kumoavaa todistetta ei ollut esitetty”. Tätä näkemystä ei kyseenalaista se, että komissio viittasi saman päätöksen 385 perustelukappaleessa tiettyihin näkemystä tukeviin lisätodisteisiin.

55 FMC:tä koskevan vastuun komissio päätteli ”siitä, että FMC Foret [oli] kokonaan (välillisesti) FMC:n omistuksessa” (riidanalaisen päätöksen 390 perustelukappale). Tähän näkemykseen ei vaikuta se, että komissio vetosi riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa lisätodisteeseen, joka koski FMC:n tytäryhtiössään käyttämää ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

56 L'Air liquidesta komissio totesi riidanalaisen päätöksen 403 perustelukappaleessa, että ”koska [se] omisti Chemoxalin kokonaan rikkomisajankohtana ja sillä oli valtuudet nimittää Chemoxalin hallituksen jäsenet, komissio oletti [sillä] olevan ratkaisevan vaikutusvallan tytäryhtiönsä menettelyyn”. Komissio täsmensi huomautustaan toteamalla riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappaleessa, että ”yrityksen koko pääoman omistaminen [johti] olettamaan, joka [voitiin] kumota osoittamalla, että – – tytäryhtiö [toimi] – – itsenäisesti”.

57 SNIA:sta todetaan riidanalaisen päätöksen 411 perustelukappaleessa, että SNIA:n katsottiin olevan vastuussa sillä perusteella, että se oli sulautunut emoyhtiöön, joka omisti kilpailusääntöjen rikkomiseen suoraan osallisen yrityksen kokonaan, eikä sen tilanne siis ollut rinnastettavissa kantajan tilanteeseen.

58 Edisonista komissio totesi vielä riidanalaisen päätöksen 418 perustelukappaleessa, että ”jos olettaman kumoavia väitteitä ei esitetä, [oikeuskäytännön mukaan] koko osakepääoman omistaminen on riittävä todiste”. Komissio vetoaa lisäksi riidanalaisen päätöksen 419–421 perustelukappaleessa tiettyihin lisätodisteisiin, jotka ovat sen mielestä ristiriidassa Edisonin esittämien, tytäryhtiönsä itsenäistä toimintaa koskevien väitteiden kanssa.

59 Edellä mainituista riidanalaisen päätöksen perustelukappaleista seuraa näin ollen, että komissio katsoi kaikkien riidanalaisen päätöksen adressaattien tapauksessa, että se, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan tai lähes kokonaan, riittää asettamaan emoyhtiön vastuuseen rikkomisesta, jos omistuksesta johtuvaa olettamaa kumoavia perusteita ei esitetä, ja että tiettyjen asianomaisten emoyhtiöiden tytäryhtiöissään käyttämästä vaikutusvallasta oli esitetty lisätodisteita – kun niitä oli saatavilla –, joilla pyrittiin joko vahvistamaan päätelmää, joka seurasi jo pätevästi siitä, että tytäryhtiö oli kokonaan emoyhtiön omistuksessa, tai vastaamaan asianomaisten yritysten esittämiin väitteisiin.

60 Komissio totesi lisäksi konsernista, johon kantaja kuuluu, että pääomayhteyden lisäksi Elf Aquitaine oli nimittänyt kantajan hallituksen jäsenet (riidanalaisen päätöksen 427 perustelukappale), muttei kuitenkaan pitänyt tätä olennaisena seikkana emoyhtiön vastuun toteamisessa kokonaan tai lähes kokonaan sen omistuksessa olevan tytäryhtiön kilpailusääntöjen rikkomisesta.

61 Tämän vuoksi käsiteltävä väite on hylättävä perusteettomana, ja näin ollen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Toinen kanneperuste, jonka mukaan komissio teki tosiseikkoja koskevia virheitä asettaessaan Totalin ja Elf Aquitainen vastuuseen rikkomisesta

62 Kantaja väittää, että vaikka oletettaisiin, että komissio on tukeutunut pätevästi kyseiseen olettamaan, se ei kuitenkaan voinut tosiasiassa perustellusti katsoa Totalin ja Elf Aquitainen olevan vastuussa rikkomisesta.

63 Kantaja väittää ensiksi kyseenalaistaneensa vastuuseen joutumisen osoittamalla, etteivät Elf Aquitainen ja Totalin johtajat olleet millään tavalla osallistuneet kyseisiin rikkomista koskeviin menettelytapoihin.

64 Tästä on huomattava, että komissio katsoi Totalin ja Elf Aquitainen olevan vastuussa riidanalaisesta rikkomisesta siksi, että ne muodostivat tosiseikkojen tapahtuma-aikaan kantajan kanssa yhden yrityksen. Komissio perusti tämän päätelmänsä olettamaan, joka johtuu siitä, että kantaja oli kokonaan tai lähes kokonaan niiden omistuksessa, ja totesi, ettei olettamaa ollut kumottu hallinnollisessa menettelyssä.

65 Koska tämä päätelmä ei kuitenkaan perustu kantajan emoyhtiöiden osallistumiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, kantajan väite, jonka mukaan näiden yhtiöiden johtajat eivät olleet suoraan osallistuneet rikkomiseen eivätkä olleet tietoisia moitituista teoista, ei voi kyseenalaistaa tätä päätelmää.

66 Kantaja väittää toiseksi kumonneensa kyseisen olettaman osoittamalla hallinnollisessa menettelyssä, että se päättää itsenäisesti liiketoimintapolitiikastaan.

67 Edellä 34 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan emoyhtiön on kyseisen olettaman kumoamiseksi esitettävä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla.

68 Tässä yhteydessä on otettava huomioon tämän tytäryhtiön emoyhtiöön yhdistäviä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä koskevat kaikki merkitykselliset seikat, jotka voivat vaihdella tapauksen mukaan (edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 61 ja 74 kohta).

69 Arviointia ei nimittäin ole aiheellista rajata ainoastaan niihin seikkoihin, jotka liittyvät tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan stricto sensu, kuten jälleenmyynti- tai hintastrategiaan. Kyseistä olettamaa ei etenkään voi kumota osoittamalla pelkästään, että tytäryhtiö vastaa näistä liiketoimintapolitiikkansa erityisnäkökohdista saamatta niitä koskevia ohjeita (ks. vastaavasti edellä 27 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 65 ja 75 kohta).

70 Käsiteltävän asian asiakirja-aineistosta ilmenee, että kantaja vetosi väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa lähinnä siihen, etteivät sen emoyhtiöt olleet koskaan määrittäneet sen liiketoimintapolitiikkaa erityisesti konsernin rakenteen vuoksi ja että rikkomisen kohteena olevien toimintojen osuus sen kokonaisliikevaihdosta oli vähäinen.

71 Heti aluksi on todettava, että tämän perustelun taustalla on pelkkiä väitteitä, sillä kantaja ei ole esittänyt konkreettista näyttöä tukeakseen väitettään itsenäisestä toiminnasta markkinoilla. Väitetiedoksiantoon annetun vastauksen kyseisessä osassa ei etenkään viitata mihinkään asiakirjaan, jolla vastauksessa esitettyjä väitteitä voitaisiin tukea.

72 Kantajan väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämät perustelut eivät siis selvästikään muodosta riittävää aihetodisteiden kokonaisuutta, jolla kyseinen olettama voitaisiin kumota.

73 On huomattava myös, että sen lisäksi, ettei kyseisten perustelujen tueksi ole esitetty merkityksellisiä todisteita, ne eivät myöskään osoittaneet kantajan toiminnan itsenäisyyttä.

74 Kantajan väitteestä, jonka mukaan Total ja Elf Aquitaine olivat pelkkiä holdingyhtiöitä, joilla ei ollut operatiivista toimintaa, on ensinnäkin todettava, ettei ainoastaan tämä seikka riitä sulkemaan pois sitä, että nämä yhtiöt käyttivät ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajaan erityisesti koordinoimalla konsernin sisäisiä rahoitussijoituksia. Kun kyse on konsernista, holdingilla tarkoitetaan yhtiötä, jonka tarkoituksena on koota yhteen osakkuudet eri yhtiöissä ja jonka tehtäviin kuuluu varmistaa niiden johdon yhtenäisyys (ks. vastaavasti asia T-69/04, Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2567, 63 kohta).

75 Kantaja myöntää kuitenkin, että Elf Aquitaine osallistui sellaisten tärkeimpien päätösten tekemiseen, jotka saattoivat vaikuttaa koko konserniin, ja määritteli yleistä politiikkaa, joka liittyi eri konsernin osien toimintojen keskinäiseen yhdenmukaisuuteen, toimintojen muutoksiin ja toimintojen sijoittamiseen eri puolille maailmaa. Nämä seikat vahvistavat, että Elf Aquitainen tehtävänä oli varmistaa johdon yhtenäisyys ja koordinointi, mikä vaikutti kantajan markkinakäyttäytymiseen.

76 Toiseksi siltä osin kuin kantaja väittää, etteivät Total ja Elf Aquitaine puuttuneet vetyperoksidia ja natriumperboraattia koskevan liiketoimintapolitiikan määrittämiseen, on todettava, että tehtävien jakaminen eri yhtiöille on konserneille tavanomaista eikä se riitä kumoamaan olettamaa siitä, että kantaja, Total ja Elf Aquitaine muodostivat EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden yrityksen.

77 Mitään päätelmää ei myöskään voida tehdä siitä, ettei emoyhtiöillä koskaan ollut kantajan kanssa yhteisiä asiakkaita, etteivät ne toimineet markkinoilla, joille kantaja sijoitti, tai niiden lähimarkkinoilla ja että kyseisiin tuotteisiin liittyvän toiminnan osuus konsernin kokonaisliikevaihdosta oli vähäinen.

78 Kolmanneksi kantajan väitteestä, jonka mukaan sen ja sen emoyhtiöiden välillä ei ollut käytössä tiedotus- ja raportointijärjestelmää, lukuun ottamatta kirjanpitoon ja rahoitussääntelyyn liittyvistä oikeudellisista velvoitteista johtuvaa tiedotusta, on huomattava, että koska tytäryhtiön toiminnan itsenäisyyttä ei arvioida ainoastaan yrityksen operatiivisen johtamisen näkökohtien kannalta, se, ettei tytäryhtiö ole koskaan soveltanut kyseisiin markkinoihin liittyvää tiedotuspolitiikkaa suhteessa emoyhtiöönsä, ei riitä osoittamaan tytäryhtiön toiminnan itsenäisyyttä.

79 Neljänneksi kantajan väitteestä, joka on esitetty ensimmäistä kertaa unionin yleisessä tuomioistuimessa ja jonka mukaan se irtautui Total-konsernista osakepääoman näkökulmasta 18.5.2006, on huomattava, että irtautuminen, joka tapahtui kilpailusääntöjen rikkomisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen, ei ole merkityksellinen todiste arvioitaessa kyseisten yhtiöiden välisiä suhteita rikkomisajanjakson aikana.

80 Viidenneksi kantajan väitteestä, jonka mukaan komission riidanalaisessa päätöksessä omaksuma kanta poikkeaa [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/E-2/37.857 – Orgaaniset peroksidit) 10.12.2003 tehdyssä komission päätöksessä omaksutusta kannasta, on todettava, että kyseisen päätöksen 373–391 perustelukappaleesta ilmenee, ettei komissio tarkastellut lainkaan kantajan emoyhtiön vastuuseen liittyvää problematiikkaa eikä se etenkään lausunut tytäryhtiön itsenäisyydestä suhteessa sen emoyhtiöön.

81 Tästä on muistettava, ettei komission edellytetä selvittävän systemaattisesti, voidaanko tytäryhtiön kilpailusääntöjen rikkominen lukea emoyhtiön syyksi (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-259/02-T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 330 ja 331 kohta). Näin ollen pelkästään se, ettei komissio harkinnut mahdollisuutta osoittaa päätöstä K(2003) 4570 kantajan emoyhtiölle, ei estä sitä tekemästä niin käsiteltävässä asiassa rikkomisesta vastuuseen joutumisesta annetusta oikeuskäytännöstä johtuvien periaatteiden mukaisesti.

82 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että komissio on oikeutetusti todennut, etteivät kantajan esittämät todisteet edes yhdessä tarkasteltuina riittäneet kumoamaan kyseistä olettamaa.

83 Kun tarkastellaan kantajan kannekirjelmän liitteenä toimittamaa asiakirjaa, jonka otsikkona on ”Sisäiset valtuudet ja menositoumukset” ja jolla se pyrkii tukemaan väitettään siitä, että Total hyväksyi ainoastaan tytäryhtiöiden tärkeimmät investoinnit, on todettava, ettei kantaja vedonnut tähän asiakirjaan väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, joten siihen ei voida vedota komission riidanalaisessa päätöksessä tekemän arvioinnin riitauttamiseksi.

84 On joka tapauksessa huomattava, ettei kyseinen asiakirja ole todiste, jolla voitaisiin osoittaa kantajan toiminnan itsenäisyys, sillä yhtäältä on niin, että – kuten komission hallinnollisen menettelyn aikana osoittamaan tietopyyntöön annetusta kantajan vastauksesta ilmenee – se sisältää säännöt, joiden mukaisesti määritetään oikeudet tehdä sitoumuksia konsernin nimissä, joita on sovellettu ”vuodesta 2001” ja jotka eivät siten liity kyseessä olevaan rikkomisajanjaksoon, ja toisaalta se seikka, että konsernin emoyhtiö puuttui tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan ainoastaan tietyn kynnyksen ylittävien investointien osalta, ei riitä osoittamaan tytäryhtiön toiminnan itsenäisyyttä.

85 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että komissio on oikeutetusti todennut, etteivät kantajan väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämät todisteet riittäneet kumoamaan kyseistä olettamaa.

86 Toinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista

87 Kantaja väittää, että komissio on laiminlyönyt perusteluvelvollisuuden ja loukannut hyvän hallinnon periaatetta, kun se on jättänyt vastaamatta kantajan esittämiin väitteisiin, joilla se pyrki osoittamaan toimintansa itsenäisyyden.

88 Kantaja väittää ensiksi perusteluvelvollisuudesta, ettei komissio ole ottanut kantaa riidanalaisen päätöksen 431 perustelukappaleessa lyhyesti esitettyihin väitteisiin, joiden mukaan se, että Elf Aquitaine nimitti kantajan hallituksen jäsenet, ei sinänsä ollut osoitus tosiasiallisen määräysvallan käyttämisestä, ja joiden mukaan kantaja määritti

kauppapolitiikkansa täysin itsenäisesti. Komissio jätti lisäksi käsittelemättä tiettyjä kantajan esittämiä väitteitä siitä, että Totalin ja Elf Aquitainen johtajat eivät koskaan olleet osallistuneet riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuihin menettelyihin ja että emoyhtiöiden määräysvallan käyttö rajoittui ainoastaan siihen, että ne hyväksyivät suurimmat investoinnit.

89 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska sitä, ovatko päätöksen perustelut EY 253 artiklan mukaiset, tutkitaan paitsi päätöksen sanamuodon myös asiayhteyden ja kaikkien asiaa koskevien oikeussääntöjen suhteen (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

90 Jos EY 81 artiklan soveltamispäätös koskee useaa adressaattia, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, ja vastuun kohdistaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheuttaa ongelmia, päätöksessä on oltava riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta, erityisesti niiden osalta, joiden on päätöksen mukaan kannettava vastuu kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Sellaisen emoyhtiön osalta, jonka katsotaan olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, tällaisessa päätöksessä on oltava yksityiskohtainen selvitys niistä syistä, joiden vuoksi on perusteltua, että emoyhtiön katsotaan olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. vastaavasti asia T-327/94, SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1373, 78–80 kohta).

91 Tästä seuraa, että kun komissio tukeutuu – kuten se on käsiteltävässä asiassa tehnyt – olettamaan, jonka mukaan emoyhtiöllä on tosiasiallisesti ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiönsä menettelyyn, ja kun asianomaiset yritykset ovat hallinnollisessa menettelyssä esittäneet todisteita tämän olettaman kumoamiseksi, päätöksessä on riittävällä

tavalla selitettävä ne syyt, joilla voidaan perustella komission kanta siitä, että nämä todisteet eivät riitä kyseisen olettaman kumoamiseen.

92 Tältä osin on todettava, että riidanalaisen päätöksen 430–441 perustelukappaleesta johtuu, että komissio on vahvistanut perustellun kannan kantajan ja sen emoyhtiöiden hallinnollisen menettelyn aikana esittämistä todisteista.

93 Komissio kuvasi ensin riidanalaisen päätöksen 430–432 perustelukappaleessa asianomaisten yritysten väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa esittämät perusteet, minkä jälkeen se vastasi esitettyihin väitteisiin, jotka koskivat lähinnä olettaman perusteella tehdyn vastuuseen asettamisen lainvastaisuutta erityisesti oikeudellisen yksikön itsenäisyyttä, seuraamusten henkilökohtaisuutta, yksilöllistä vastuuta, syyttömyysolettamaa ja prosessuaalista yhdenvertaisuutta koskevien periaatteiden näkökulmasta.

94 Riidanalaisen päätöksen 433–441 perustelukappaleessa komissio totesi lisäksi, ettei olettamaa, joka liittyi siihen, että kantaja oli kokonaan tai lähes kokonaan Elf Aquitainen ja Totalin omistuksessa, ollut kumottu ja että mainittujen yritysten vastuuta kyseisestä rikkomisesta koskeva päätelmä oli olettaman perusteella hyväksyttävä.

95 On katsottava, että komissio vastasi näillä perusteluilla myös kantajan väitteiden olennaisiin kohtiin.

96 Koska komissio ei ole velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisten sille esittämiin väitteisiin (asia T-349/03, Corsica Ferries France v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok., s. II-2197, 64 kohta; ks. myös vastaavasti edellä 89 kohdassa mainittu asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 64 kohta), sitä ei voida moittia siitä, ettei se ole esittänyt täsmällistä vastausta kaikkiin kantajan esittämiin väitteisiin. Yleinen

vastaus, jollainen käsiteltävässä asiassa on annettu, voi nimittäin tulkittavan tapauksen mukaan riittää siihen, että yritys pystyy puolustamaan tehokkaasti oikeuksiaan ja unionin yleinen tuomioistuin pystyy harjoittamaan tuomioistuinvalvontaansa.

97 Riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen perustelujen suppeus on perusteltua myös siksi, että kantajan esittämä perustelu käsitti pelkkiä väitteitä, joiden tueksi ei ollut esitetty konkreettista näyttöä sen väitetystä itsenäisyydestä markkinoilla.

98 Kun tältä osin tarkastellaan tarkemmin kantajan väitettä siitä, ettei komissio esittänyt riidanalaisen päätöksen 430–432 perustelukappaleessa kantajan väitettä siitä, että emoyhtiöiden määräysvallan käyttö käsitti ainoastaan sen, että ne hyväksyivät suurimmat investoinnit, on todettava, että tämä väite sisältyy toiseen väitteeseen, jonka mukaan ”[kantaja] [päätti] täysin itsenäisesti omasta liiketoimintapolitiikastaan ja toiminnastaan markkinoilla”, joka esitetään riidanalaisen päätöksen 431 perustelukappaleen neljännessä luetelmakohdassa ja joka on hylätty riittämättömänä yleisessä vastauksessa, jonka komissio on antanut riidanalaisen päätöksen 437 perustelukappaleessa mainittuun vastanäyttöön ja jonka mukaan ”[kyseistä] olettamaa ei ole kumottu”.

99 Lisäksi on muistettava, että suppea vastaus on perusteltu siksi, ettei kyseisten väitteiden tueksi ollut esitetty konkreettista näyttöä.

100 Kun tarkastellaan väitettä siitä, etteivät Totalin ja Elf Aquitainen johtajat olleet koskaan osallistuneet moitittuihin menettelyihin, edellä 64 ja 65 kohdasta seuraa, ettei komissio käyttänyt tätä seikkaa perusteena katsoessaan kantajan emoyhtiöiden olevan vastuussa riidanalaisesta rikkomisesta, joten se, ettei komissio ole ottanut nimenomaisesti kantaa kyseiseen väitteeseen, ei tarkoita perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä.

101 Kun tarkastellaan sitä, ettei komissio ole nimenomaisesti vastannut riidanalaisen päätöksen 431 perustelukappaleessa esitettyyn väitteeseen, jonka mukaan se, että Elf Aquitaine nimitti kantajan hallituksen jäsenet, ei ollut osoitus tosiasiallisen määräysvallan käyttämisestä, on todettava, että riidanalaisen päätöksen 427–429 perustelukappaleesta seuraa, että tämä seikka mainittiin kyseisen olettaman ohella eikä se ollut edellytyksenä kantajan emoyhtiöiden saattamiselle vastuuseen riidanalaisesta rikkomisesta. Näin ollen nimenomaisen vastauksen antamatta jättäminen kyseiseen väitteeseen ei estänyt kantajaa saamasta tietoonsa vastuuseen joutumisen perusteita eikä riitauttamasta niitä unionin yleisessä tuomioistuimessa.

102 Kun vielä tarkastellaan kantajan väitettä siitä, että perusteluvelvollisuus oli käsiteltävässä asiassa erityisen tiukka siksi, että riidanalainen päätös perustui uudenlaiseen kantaan, on huomattava, että komissio on jo soveltanut olettamaa, joka koskee emoyhtiön ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä ja joka perustuu ainoastaan pääomayhteyteen, [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä Akzo Nobelia, Akzo Nobel Nederland BV:tä, Akzo Nobel Chemicals BV:tä, Akzo Nobel Functional Chemicals BV:tä, Akzo Nobel Base Chemicals AB:tä, Eka Chemicalsia, Akzo Nobel AB:tä, Atofinaa, Elf Aquitainea, Hoechst AG:tä, Clariant GmbH:ta ja Clariant AG:tä vastaan (Asia E-1/37.773 – MCAA) 19.1.2005 antamassaan päätöksessä K(2004) 4876, jossa se katsoi Elf Aquitainen olevan vastuussa kantajan kilpailusääntöjen rikkomisesta. Kantaja ei siis voi väittää komission omaksuneen täysin uudenlaisen kannan sen emoyhtiöihin.

103 Komissio ei joka tapauksessa esittänyt riidanalaisessa päätöksessään pelkkiä suppeita perusteluja, vaan se esitti unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön viitaten nimenomaisesti myös ne periaatteet, joita se aikoi soveltaa päätöksen adressaattien määrittämiseksi (riidanalaisen päätöksen 370–379 perustelukappale), ja sen, miten se aikoi soveltaa niitä Total-konserniin (riidanalaisen päätöksen 427–441 perustelukappale).

104 Näin ollen perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeva väite on perusteeton.

105 Kantaja väittää toiseksi, että komissio on loukannut hyvän hallinnon periaatetta, kun se on perustanut kantansa pelkkään olettamaan ratkaisevasta vaikutusvallasta ja kun se ei ole tutkinut huolellisesti todisteita, jotka on esitetty tämän olettaman kumoamiseksi, eikä etenkään todisteita, joiden mukaan merkitystä ei ole sillä, että Elf Aquitaine oli nimittänyt kantajan hallituksen jäsenet, ja joiden mukaan kantaja päätti itsenäisesti liiketoimintapolitiikastaan.

106 Kuten edellä 98–101 kohdasta kuitenkin seuraa, riidanalaisessa päätöksessä näihin todisteisiin annettu suppea vastaus on perusteltu yhtäältä kantajan itsenäisyyttä koskevan väitteen osalta siksi, että väitteen tueksi ei ollut esitetty mitään konkreettista näyttöä, ja toisaalta hallituksen jäsenten nimittämisen merkityksellisyyden kiistävän väitteen osalta siksi, että kyseinen seikka oli toissijainen ja se ei ollut vastuuseen saattamisen edellytyksenä. Näin ollen vastauksen suppeuden perusteella ei myöskään voida todeta, että komissio olisi laiminlyönyt velvoitteensa tutkia huolellisesti ja puolueettomasti hallinnollisessa menettelyssä ilmi tulevat merkitykselliset seikat.

107 Riidanalaisen päätöksen 434–441 perustelukappaleen perusteella voidaan lisäksi todeta, että komissio on tutkinut kantajan ja sen emoyhtiöiden väitteet, jotka on esitetty tiivistetysti riidanalaisen päätöksen 431 perustelukappaleessa ja joilla pyritään riitauttamaan kyseisestä rikkomisesta vastuuseen joutuminen. Väitetiedoksiantoon annetun vastauksen tarkastelusta ei ilmene muita merkityksellisiä seikkoja, jotka komissio olisi jättänyt huomiotta.

108 Näin ollen hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista koskeva väite on perusteeton.

109 Edellä esitetyn perusteella kolmas kanneperuste on hylättävä.

Neljäs kanneperuste, joka koskee varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi tehtyyn sakon määrän korottamiseen liittyviä oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä

110 Kantaja väittää ensiksi, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on korottanut sakkoa Elf Aquitainen ja Totalin liikevaihtoon liittyvien näkökohtien perusteella, sillä niiden ei voida katsoa olevan vastuussa rikkomisesta.

111 On huomattava, että tämä väite perustuu täysin siihen olettamaan, jonka mukaan kantajan emoyhtiöiden ei voida katsoa olevan vastuussa riidanalaisesta rikkomisesta ja joka hylättiin ensimmäisen ja toisen kanneperusteen tarkastelun yhteydessä. Väite on siis hylättävä heti aluksi.

112 Kantaja väittää toiseksi, että komissio on loukannut suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, kun se on ottanut sakon korotuksen yhteydessä huomioon konsernin koon ja liikevaihdon osoittamatta kuitenkaan, että emoyhtiöiden johtajat olisivat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen tai että tytäryhtiö olisi käyttänyt konsernin varoja.

113 On muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission on sakon määrän määrittämiseksi varmistettava sen varoittava vaikutus, ja tätä varten se voi ottaa huomioon muun muassa yrityksen koon ja taloudellisen vahvuuden (yhdistetyt asiat 100/80-103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 106–120 kohta ja yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 243 kohta).

114 Tarve varmistaa sakon riittävän ehkäisevä vaikutus edellyttää, että sakon määrää mukautetaan, jotta sakko ei ole merkityksetön tai päinvastoin liiallinen muun muassa kyseisen yrityksen taloudelliseen kykyyn nähden, niiden vaatimusten mukaisesti, jotka perustuvat yhtäältä tarpeeseen varmistaa sakon tehokkuus ja toisaalta suhteellisuusperiaatteen noudattamiseen (asia T-279/02, Degussa v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-897, 283 kohta ja asia T-410/03, Hoechst v. komissio, tuomio 18.6.2008, Kok., s. II-881, 379 kohta).

115 Se, että kyseinen yritys pystyy hankkimaan helpommin sakkonsa maksamisen kannalta välttämättömät varat, voi oikeuttaa soveltamaan kerrointa sakon riittävän ehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi (ks. vastaavasti asia C-289/04 P, Showa Denko v. komissio, tuomio 29.6.2006, Kok., s. I-5859, 18 kohta ja edellä 114 kohdassa mainitut asiat Degussa, tuomion 284 kohta ja Hoechst v. komissio, tuomion 379 kohta).

116 Komissio pystyi käsiteltävässä asiassa siis korottamaan kyseisen sakon laskentapohjaa lainmukaisesti, kun otetaan huomioon kantajan, Totalin ja Elf Aquitainen muodostaman yrityksen koko.

117 Kun tarkastellaan lisäksi näkemystä, joka on perusteltu sillä, että kyseinen yritys pystyi hankkimaan helpommin sakon maksamisen kannalta välttämättömät varat, komissio ei ollut velvollinen osoittamaan yhteyttä kyseisen yrityksen varojen käytön ja kyseisen rikkomisen välillä, toisin kuin kantaja väittää, vaan se saattoi lainmukaisesti ottaa huomioon yrityksen koon.

118 Koska kyseinen sakon korotus perustuu lainmukaisesti kyseisen yrityksen kokoon ja koska kilpailusääntöjen rikkomisen yhteydessä käytetyt varat eivät ole merkityksellinen peruste, korotuksen soveltaminen ei ole vastoin yhdenvertaisen kohtelun periaatetta pelkästään siksi, ettei siinä tehdä eroa rikkomiseen osallisten yritysten välillä mainitun perusteen mukaisesti.

119 Kantajan väitteestä, jonka mukaan kyseinen korotus on suhteeton, on aivan aluksi todettava, että rikkominen, josta on määrätty seuraamus, vastaa sellaista käyttäytymistä, jonka lainvastaisuuden komissio on todennut useaan otteeseen siitä lähtien, kun se toteutti ensimmäiset toimenpiteensä kilpailuoikeuden alalla, joten se on täysin perustellusti voinut vahvistaa sakon määrän riittävän varoittavalle tasolle (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF ja UCB v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 46 ja 47 kohta).

120 Seuraavaksi on todettava, että komissiolla on sakkojen määrää vahvistaessaan harkintavaltaa, jotta se voisi ohjata yritysten toimintaa kilpailusääntöjen mukaiseksi. Kun otetaan huomioon kyseisen yrityksen koko, josta on osoituksena Totalin ja Elf Aquitainen erittäin merkittävä kokonaisliikevaihto viimeisimmältä, riidanalaista päätöstä edeltäneeltä tilikaudelta (riidanalaisen päätöksen 463 perustelukappale), kerrointa 3 soveltamalla saatua korotusta ei voida pitää suhteettomana varoittavan vaikutuksen tavoitteen näkökulmasta.

121 Tämän vuoksi neljäs kanneperuste on hylättävä.

Viides kanneperuste, jonka mukaan rikkomisen uusimisen vuoksi tehdyn sakon määrän korottamisen yhteydessä tehtiin oikeudellisia virheitä ja tosiseikkoja koskevia virheitä

122 Tämä kanneperuste jakautuu kahteen osaan.

Ensimmäinen osa, joka liittyy nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamiseen

123 Kantaja väittää kannekirjelmässään, että komissio on loukannut nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta, kun se on tukeutunut aiempiin tuomioihin, jotka koskevat yli 20 vuotta ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä tapahtuneita tosiseikkoja.

124 Kantaja täsmensi istunnossa, että saatuaan tietoonsa asiassa C-3/06 P, Groupe Danone vastaan komissio, 8.2.2007 annetun tuomion (Kok., s. I-1331) ja asiassa C-413/08 P, Lafarge vastaan komissio, 17.6.2010 annetun tuomion (Kok., s. I-5361) se luopui kuudennen kanneperusteen käsiteltävänä olevasta osasta mutta pitäytyy edelleen tämän kanneperusteen toisessa osassa esittämässään väitteessä, joka koskee ne bis in idem -periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, mikä on kirjattu suullisen käsittelyn pöytäkirjaan.

125 Käsiteltävän kanneperusteen ensimmäistä osaa ei siis ole tarpeen tutkia.

Toinen osa, joka koskee ne bis in idem -periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

126 Kantaja väittää ensiksi, että komissio on loukannut ne bis in idem -periaatetta, koska samat aiemmat tuomiot, joihin riidanalaisessa päätöksessä viitattiin, oli jo otettu sen osalta huomioon rikkomisen uusimisena kahdessa aiemmassa päätöksessä eli päätöksissä K(2003) 4570 ja K(2004) 4876.

127 On muistettava, että ne bis in idem -periaatteen soveltaminen edellyttää kolmen edellytyksen täyttymistä: tosiseikkojen, sääntöjen rikkojan ja suojellun oikeudellisen intressin on oltava samat. Tämän periaatteen mukaan siis seuraamusten määrääminen samalle henkilölle useamman kuin yhden kerran samasta lainvastaisesta käyttäytymisestä on kiellettyä (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 338 kohta).

128 Yhtäältä on kuitenkin huomattava, että koska komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä ottanut huomioon aiempia rikkomisia siksi, että sen tarkoituksena olisi määrätä mainituista rikkomisista seuraamuksia uudelleen, vaan ainoastaan siksi, että sen tarkoituksena on määrätä kantajalle seuraamuksia osallisuudesta riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuun kartelliin ja ottaa samalla huomioon rikkomisen uusiminen, se, että komissio on jo ottanut huomioon nämä samat rikkomiset kahdessa esille otetussa aiemmassa päätöksessä, ei tarkoita ne bis in idem -periaatteen loukkaamista.

129 Toisaalta on joka tapauksessa todettava, että edellä 127 kohdassa esitetyt ne bis in idem -periaatteen kumulatiiviset soveltamisedellytykset eivät täyty, koska tosiseikkoja koskeva edellytys jää täyttymättä. Riidanalaisessa päätöksessä komissio nimittäin määrää kantajalle seuraamuksia osallistumisesta kartelliin, josta se ei ollut aikaisemmin käynnistänyt tutkintaa eikä määrännyt seuraamuksia, mitä kantaja ei myöskään väitä.

130 Komissio ei siis ole loukannut ne bis in idem -periaatetta, kun se on ottanut huomioon päätöksensä 85/74 ja 94/599 todetakseen riidanalaisessa päätöksessä kantajan rikkomisen uusimisen, vaikka se oli jo ottanut saman raskauttavan seikan huomioon päätöksissä K(2003) 4570 ja K(2004) 4876.

131 Kantajan väite on siis hylättävä perusteettomana.

132 Kun toiseksi tarkastellaan sitä, että kantajan mielestä komissio on loukannut suhteellisuusperiaatetta korottamalla riidanalaisessa päätöksessä sakon perusmäärää rikkomisen uusimisen vuoksi, on ensinnäkin hylättävä perusteettomana kantajan väite siitä, että tavoitteeksi asetettu varoittava vaikutus on jo saavutettu, kun sama raskauttava seikka on otettu huomioon päätöksissä K(2003) 4570 ja K(2004) 4876.

133 Se, että komissio oli jo ottanut huomioon päätökset 87/74 ja 94/599 todetakseen rikkomisen uusimisen muiden rikkomisten yhteydessä, ei nimittäin estänyt sitä ottamasta niitä huomioon riidanalaisessa päätöksessä, kun se arvioi kyseisen rikkomisen vakavuutta, estääkseen kantajaa rikkomasta kilpailusääntöjä uudelleen tulevaisuudessa.

134 Kukin näistä rikkomisista oli itsessään kilpailusääntöjä rikkovan toiminnan toistamista, kuten päätöksissä 85/74 ja 94/599 oli todettu, mikä osoitti kantajan taipumuksen olla tekemättä asianmukaisia johtopäätöksiä näistä tuomioista (ks. vastaavasti edellä 124 kohdassa mainittu asia Groupe Danone v. komissio, 40 kohta).

135 Kantajan väite, jonka mukaan komissio on loukannut suhteellisuusperiaatetta määräämällä sille uuden korotuksen rikkomisen uusimisen perusteella, vaikka tämä sama seikka oli otettu huomioon päätöksissä K (2003) 4570 ja K (2004) 4876, ja jonka mukaan sillä ei näin ollen olisi ollut mitään mahdollisuutta muuttaa käyttäytymistään, on hylättävä tehottomana. Koska komissio ei perustanut kantaansa mainittuihin päätöksiin osoittaakseen kantajan rikkomisen uusimisen, käsiteltävässä asiassa on merkityksetöntä, että nämä päätökset tehtiin sen rikkomisen päätyttyä, josta riidanalaisessa päätöksessä on määrätty seuraamuksia.

136 Edellä esitetyn perusteella on hylättävä kantajan väite, jonka mukaan komissio on loukannut suhteellisuusperiaatetta, ja siten myös käsiteltävän kanneperusteen toinen osa ja koko kanneperuste.

Kuudes kanneperuste, jonka mukaan yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla tehdyssä sakon määrän alentamisessa on tehty oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä

137 Yhteistyöstä annetun tiedonannon 21–23 kohdassa todetaan seuraavaa:

”21. Sakkojen lieventämiseksi yrityksen on toimitettava komissiolle epäillystä kilpailusääntöjen rikkomisesta todisteita, joilla on merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa jo oleviin todisteisiin, ja sen on lopetettava osallistumisensa epäiltyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen viimeistään siinä vaiheessa, kun se toimittaa todisteet.

22. Käsitteellä ’lisäarvo’ viitataan siihen, missä määrin toimitetut todisteet luonteensa ja/tai yksityiskohtaisuutensa vuoksi parantavat komission mahdollisuuksia vahvistaa kyseessä olevat tosiseikat. Arvioidessaan tätä komissio katsoo yleensä kirjallisten todisteiden, jotka ovat peräisin ajankohdalta, jota tosiseikat koskevat, olevan arvokkaampia kuin jälkeenpäin tuotetut todisteet. Samoin kyseessä oleviin tosiseikkoihin suoraan liittyvät todisteet katsotaan yleensä arvokkaammiksi kuin todisteet, jotka liittyvät niihin vain välillisesti.

23. Komissio määrittelee kaikissa hallintomenettelyn päätteeksi tekemissään lopullisissa päätöksissä seuraavat seikat:

a) oliko yrityksen toimittamilla todisteilla merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa samana ajankohtana olleisiin todisteisiin,

b) kuinka paljon yritykselle määrättäviä sakkoja lievennetään. Tämä ratkaistaan seuraavalla tavalla muussa tapauksessa määrättyjen sakkojen perusteella:

– ensimmäinen yritys, joka täyttää 21 kohdan mukaiset edellytykset: sakkoja lievennetään 30–50 prosenttia,

– toinen yritys, joka täyttää 21 kohdan mukaiset edellytykset: sakkoja lievennetään 20–30 prosenttia,

– seuraavat yritykset, jotka täyttävät 21 kohdan mukaiset edellytykset: sakkoja lievennetään enintään 20 prosenttia.

Sakkojen lievennyksen tason ratkaisemiseksi kussakin näistä ryhmistä komissio ottaa huomioon sen, minä ajankohtana 21 kohdan mukaiset edellytykset täyttävät todisteet toimitettiin ja missä määrin ne sisälsivät lisäarvoa. Komissio voi myös ottaa huomioon yrityksen todisteiden toimittamispäivän jälkeisen yhteistyön laajuuden ja jatkuvuuden.

Jos yritys lisäksi toimittaa todisteita komissiolle aikaisemmin tuntemattomista tosiseikoista, jotka liittyvät suoraan epäillyn kartellin vakavuuteen tai kestoon, komissio ei ota näitä tosiseikkoja lukuun määrittäessään sakkoa, joka määrätään kyseiset todisteet toimittaneelle yritykselle."

138 Komissio on käsiteltävässä asiassa todennut, että Degussa on täyttänyt edellytykset kaikista sakoista vapauttamiseksi. EKA Chemicalsin on katsottu olleen järjestyksessä ensimmäinen, kantajan toinen ja Solvayn kolmas yritys, jotka ovat täyttäneet tiedonannon 21 kohdan mukaiset edellytykset, ja EKA Chemicalsille määrättyä sakkoa on alennettu 40 prosenttia, kantajan sakkoa 30 prosenttia ja Solvayn sakkoa 10 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 501–524 perustelukappale).

139 Kantaja väittää käsiteltävässä kanneperusteessaan lähinnä, että riidanalaisessa päätöksessä on tehty tosiseikkoja koskevia ja oikeudellisia virheitä ja että unionin yleisen tuomioistuimen olisi alennettava edelleen sille määrätyn sakon määrää sen hallinnollisen menettelyn aikana tekemän laajan ja merkittävän yhteistyön vuoksi.

140 Käsiteltävä peruste jakautuu neljään osaan.

Ensimmäinen osa, joka koskee yhteistyöstä annetun tiedonannon tulkinnassa tehtyä oikeudellista virhettä

141 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt riidanalaisen päätöksen 512 perustelukappaleessa oikeudellisen virheen, kun se on tulkinnut yhteistyöstä annettua tiedonantoa "täysin kronologisesti" ja pitänyt todisteiden toimittamispäivää olennaisena perusteena tiedonannon soveltamisen kannalta. Kantaja väittää erityisesti, että se on

toimittanut rikkomisen toteamisen kannalta tärkeimmät tiedot, joiden merkittävän lisäarvon perusteella sitä olisi pidettävä yhteistyöstä annetun tiedonannon 23 kohdassa tarkoitettuna ”ensimmäisenä yrityksenä”.

142 On todettava, että riidanalaisessa päätöksessä esitetyistä seikoista, joita ei ole kiistetty, käy ilmi, että EKA Chemicals jätti sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa 29.3.2003, antoi suullisen lausunnon 31.3.2003 ja toimitti todisteet kilpailusääntöjen rikkomisesta saman viikon kuluessa (riidanalaisen päätöksen 67, 503 ja 505 perustelukappale).

143 Kiistatonta on myös, että kantaja toimitti faksilla komissiolle sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa, johon oli liitetty 13 liitettä, joiden ilmoitettiin sisältävän kyseistä kartellia koskevia asiakirjoja, edellä mainittujen tapahtumien jälkeen eli 3.4.2003 klo 15.50. Se toimitti 26.5.2003 komissiolle uusia tietoja, jotka liittyivät sen sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevaan hakemukseen ja joihin kuuluivat 3.4.2003 toimitettuja asiakirjoja koskevat selvennykset (riidanalaisen päätöksen 69, 510 ja 516 perustelukappale).

144 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä, että EKA Chemicals oli ensimmäinen yritys, joka täytti yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 kohdan edellytykset, sillä se toimitti 29. ja 31.3.2003 todisteita, joilla oli merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa näiden todisteiden toimittamishetkellä jo olleisiin todisteisiin (riidanalaisen päätöksen 503 perustelukappale), ja että kantaja oli toinen yritys, joka täytti nämä samat edellytykset 3.4.2003 toimittamillaan todisteilla (riidanalaisen päätöksen 509 perustelukappale).

145 Komissio, jota kantaja tästä moittii, täsmensi riidanalaisen päätöksen 512 perustelukappaleessa seuraavaa:

”– – [yhteistyöstä annetun] tiedonannon 23 kohdasta ilmenee selvästi, että sakon lieventämisasteen laskennan kannalta on ratkaiseva se päivämäärä, jona esitetään mitä

tahansa tietoa, joka täyttää edellytykset, joiden mukaan sen katsotaan tuovan merkittävää lisäarvoa. Todisteita verrataan niiden toimittamispäivänä komissiolla jo hallussa jo oleviin todisteisiin. Sen määrittämiseksi, onko kyseisillä tiedoilla merkittävää lisäarvoa, otetaan siis huomioon ainoastaan ne todisteet, jotka sisältyvät jo komission asiakirja-aineistoon, ja asianomaisen yrityksen esittämät todisteet. [Komissio] – – katsoo näin ollen, että EKA[Chemicalsi]n 29.3.2003 esittämät tiedot yhdessä sen 31.3.2003 antaman lausuman kanssa täyttävät [yhteistyöstä annetun] tiedonannon 21 kohdassa mainitut edellytykset. Näin ollen EKA[Chemicalsi]n sakkoa voidaan lieventää [yhteistyöstä annetun] tiedonannon 23 kohdassa tarkoitetun ensimmäisen ryhmän mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että [kantajan] antamat tiedot ovat merkityksellisiä ainoastaan seuraavan ryhmän mukaisesti mahdollisesti tehtävän lievennyksen määrittämisen kannalta."

146 Tästä on todettava, että yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 ja 23 kohdasta käy ilmi, että sakkojen määrän alentamiseksi yrityksen on toimitettava komissiolle todisteita, joilla on merkittävää lisäarvoa suhteessa sen hallussa jo oleviin todisteisiin.

147 Lisäksi tiedonannon 23 kohdan b alakohdassa määrätyn sakkojen määrän alentamisen tason ratkaisemiseksi komission on määritettävä ajankohta, jona yritys on täyttänyt tämän edellytyksen.

148 Tätä tulkintaa tukee kyseisessä tiedonannossa vahvistetun järjestelmän rakenne, jossa yritykset on jaettu kolmeen eri ryhmään eli "ensimmäiseen" ja "toiseen" yritykseen sekä "seuraaviin" yrityksiin, jotka ovat täyttäneet kyseisen edellytyksen, mikä tarkoittaa, että komissio määrittää tarkan ajankohdan, jolloin kyseinen yritys on täyttänyt sakon määrän alentamisen edellytykset, vertaamalla toimitettuja todisteita sen hallussa hakemuksen esittämisen hetkellä jo olleisiin todisteisiin.

149 Edellä esitetyn perusteella komissio on perustellusti määrittänyt riidanalaisen päätöksen 503 ja 509 perustelukappaleessa yhteistyöstä annetun tiedonannon 23 kohdassa tarkoitetut ryhmät ottamalla huomioon ajankohdan, jolloin yhtäältä EKA Chemicals ja toisaalta kantaja täyttivät yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 kohdan edellytykset.

150 Näitä näkemyksiä eivät kyseenalaista kantajan väitteet, joissa komission menettely riitautetaan eri perustein.

151 Ensinnäkin kantajan esittämää tulkintaa, jonka mukaan yhteistyöstä annetun tiedonannon 23 kohdassa tehty viittaus ”ensimmäiseen” yritykseen on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan yritystä, jonka tiedoilla on eniten lisäarvoa, ei voida mitenkään päätellä kyseisen kohdan sanamuodosta, sillä siinä tarkoitetaan nimenomaisesti ”ensimmäistä yritystä, joka täyttää 21 kohdan mukaiset edellytykset”, joiden mukaan yrityksen toimittamilla todisteilla on oltava merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa hakemuksen esittämisen hetkellä olleisiin todisteisiin.

152 Toiseksi kantaja moittii komissiota virheellisesti siitä, että tämä on noudattanut ”täysin kronologista” menettelyä, jossa palkitaan ensimmäinen yhteistyötä tehnyt yritys ja jossa painoarvoa on ”todisteiden lisäarvon tärkeydestä riippumatta ainoastaan aikajärjestykseen liittyvällä kriteerillä”.

153 Kuten riidanalaisen päätöksen 503, 509 ja 515 perustelukappaleesta seuraa, kun komissio on luokitellut sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen jättäneet yritykset yhteistyöstä annetun tiedonannon 23 kohdassa tarkoitettuihin ryhmiin, se ei ole käyttänyt perusteena ainoastaan sitä, missä järjestyksessä yritykset olivat jättäneet hakemuksensa, vaan se on ottanut yhtälailla huomioon niiden esittämien todisteiden arvon tutkimalla kyseisen tiedonannon 21 kohdassa esitetyn edellytyksen mukaisesti, oliko toimitetuilla todisteilla merkittävää lisäarvoa suhteessa todisteisiin, jotka olivat jo komission hallussa kunkin hakemuksen jättämisen hetkellä.

154 Toisin kuin kantaja väittää, tässä menettelyssä otetaan huomioon todisteiden ajallinen ja laadullinen luonne sekä palkitaan yritys, joka on ensimmäisenä täyttänyt sakon määrän alentamisen edellytykset, ja näin ollen se täyttää yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitetut tavoitteet kannustamalla yhteistyöhön halukkaita yrityksiä toimimaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tutkintaa ja esittämään ensimmäisessä hakemuksessaan kaikki niiden hallussa olevat todisteet. Kun sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen jättävää yritystä kannustetaan ylittämään merkittävän lisäarvon kynnys heti ensimmäisessä hakemuksessa, vältetään se, että tämä esittäisi hallussaan olevia tietoja pienissä erissä pitkin menettelyä.

155 Kun kolmanneksi otetaan huomioon, että yhteistyöstä annettu tiedonanto perustuu menetelmään, joka edellyttää hakemusten aikajärjestyksen täsmällistä määrittämistä ja joka noudattaa avoimuuden ja oikeusvarmuuden tavoitteita, sen soveltamiseen ei voi vaikuttaa se, onko hakemusten välillä kulunut lyhyt vai pitkä aika. Näin ollen kantaja ei voi pätevästi vedota siihen, että käsiteltävässä asiassa EKA Chemicalsin ja kantajan hakemukset jätettiin muutaman päivän väliajoin ja kantajan ja Solvayn hakemukset jopa muutaman tunnin väliajoin.

156 Neljänneksi kantaja ei voi vedota asiassa T-116/04, Wieland-Werke vastaan komissio, 6.5.2009 annettuun tuomioon (Kok., s. II-1087, 127 kohta) perustuvaan ratkaisuun, jonka mukaan on niin, että kun kyse on sen arvioinnista, kuinka pitkälle menevää yhteistyötä kaksi yritystä ovat tehneet, aikajärjestykseen liittyvää tekijää ei voida ottaa huomioon sellaisissa tilanteissa, joissa asianomaiset osapuolet ovat toimittaneet tietoja suhteellisen lyhyen ajan sisällä ja hallinnollisen menettelyn olennaisesti samanlaisessa vaiheessa.

157 On muistettava, että esitetty ratkaisu koskee sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 1996, C 207, s. 4) D kohtaa, jossa ei millään tavalla oteta kantaa kysymykseen siitä, onko tietty yritys aloittanut yhteistyön aikaisemmin kuin jokin toinen yritys, minkä

lisäksi on täsmennettävä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi viitatussa tuomiossa väitteen, joka koski yhteistyöstä annetun tiedonannon 23 kohdan analogista soveltamista kyseessä olleeseen asiaan (edellä 156 kohdassa mainittu asia Wieland-Werke v. komissio, tuomion 126 ja 129 kohta).

158 Siltä osin kuin kantaja vetoaa tietyissä jäsenvaltioissa sovellettaviin sääntöihin, on viidenneksi todettava, että komission hyväksymä leniency-ohjelma on itsenäinen, eivätkä jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten soveltamat ohjelmat voi kyseenalaistaa yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 ja 23 kohdan määräyksistä johtuvaa tulkintaa.

159 Kuudenneksi Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston syyskuussa 2006 laatimasta leniency-ohjelman mallista on todettava, että mallin tavoitteena on erityisesti verkoston jäsenten soveltamien leniency-ohjelmien vapaaehtoinen yhdenmukaistaminen, ja se otettiin käyttöön yhteistyöstä annetun tiedonannon antamisen jälkeen, joten siitä ei näin ollen ole hyötyä tiedonannon tulkinnassa.

160 Kantaja vetoaa kyseisen mallin 11 kohtaan, jonka mukaan ”sakon lievennyksen asianmukaisen tason määrittämiseksi kilpailuviranomaisen on otettava huomioon ajankohta, jona todisteet esitettiin (sekä yritysten jättämien hakemusten saapumisjärjestys), ja näiden todisteiden yleinen lisäarvo”, mutta se ei missään tapauksessa sulje pois mahdollisuutta soveltaa komission soveltamaa menetelmää, joka perustuu juuri näihin tekijöihin. Kyseisen mallin 24 kohdassa todetaan ajallisten ja laadullisten tekijöiden tarkasta yhdistelmästä, että on mahdollista ”yhdistää nämä parametrit eri tavoin hakijan palkitsemiseksi sen esittämistä todisteista”, ja korostetaan, että on tarpeen tehdä ”selvä ero sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen välillä, jotta sakoista vapauttamista koskevien hakemusten merkitys korostuisi”, mistä ei ole kyse käsiteltävässä asiassa.

161 Siltä osin kuin kantaja huomauttaa kannekirjelmässään, että se ”kehottaa unionin yleistä tuomioistuinta tutkimaan viran puolesta kyseisen tiedonannon kyseisten määräysten mahdollisen lainvastaisuuden yleisten oikeusperiaatteiden, erityisesti yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, suhteellisuusperiaatteen ja kohtuusperiaatteen, näkökulmasta”, on riittävää huomauttaa, ettei tämä viimeinen peruste perustu mihinkään edellä jo tarkastelluista ja hylätyistä väitteistä erilliseen väitteeseen, eikä sitä näin ollen voida hyväksyä.

162 Tämän vuoksi kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa, joka koskee kantajan esittämien todisteiden suurempaa lisäarvoa verrattuna EKA Chemicalsin esittämien todisteiden lisäarvoon

163 Kantaja väittää, että jos komissio olisi tulkinnut oikein yhteistyöstä annettua tiedonantoa, se olisi väistämättä todennut kantajan olleen ensimmäinen yritys, joka täytti sakon määrän alentamista koskevat edellytykset. Kantajan mukaan sen esittämistä todisteista oli komissiolle merkittävästi hyötyä rikkomisen toteamisessa ja niiden lisäarvo oli huomattavasti EKA Chemicalsin toimittamien todisteiden lisäarvoa suurempi.

164 Käsiteltävän perusteen ensimmäisen osan tarkastelusta ilmenee, että komissio määritti perustellusti niiden yritysten järjestyksen, jotka olivat täyttäneet sakon määrän alentamisen edellytykset, tutkimalla, oliko kyseinen yritys esittänyt todisteita, joilla oli yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 kohdassa tarkoitettua merkittävää lisäarvoa, ennen kuin jokin muu yritys täytti tämän edellytyksen.

165 Koska komissio totesi, että EKA Chemicalsin 29.–31.3.2003 toimittamat todisteet olivat täyttäneet tämän edellytyksen, mitä kantaja ei ole kiistänyt perusteen käsiteltävän osan yhteydessä, se on oikeutetusti luokitellut yrityksen yhteistyöstä annetun tiedonannon 23 kohdan b alakohdassa tarkoitetuksi ensimmäiseksi yritykseksi myöhemmin esitettyjen todisteiden, kuten kantajan esittämien todisteiden, arvosta riippumatta.

166 Perusteen toinen osa ei siis voi menestyä.

Kolmas osa, joka on esitetty toissijaisesti ja jonka mukaan EKA Chemicalsin esittämillä todisteilla ei ole merkittävää lisäarvoa

167 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt tosiseikkoja koskevan virheen, kun se on katsonut, että EKA Chemicalsin 29.–31.3.2003 toimittamilla todisteilla oli ”merkittävää lisäarvoa” yhteistyöstä annetun tiedonannon 21–23 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Kantajan mukaan nämä todisteet ainoastaan tukevat Degussan jo esittämiä todisteita ja koskevat lähinnä Pohjoismaiden markkinoita ja kahdenvälisiä kokouksia, jotka pidettiin rikkomisen alkuvaiheessa ennen kuin kyseisen monenvälisen kartellin ”pelisäännöt” vahvistettiin.

168 Tästä on huomautettava, ettei komissio saa silloin, kun se arvioi kartellin jäsenten sen kanssa harjoittamaa yhteistyötä, jättää huomiotta yhdenvertaisuusperiaatetta, mutta sillä on kuitenkin laaja harkintavalta tietyn yrityksen sen kanssa harjoittaman yhteistyön laadun ja hyödyllisyyden arvioimisessa. Näin ollen vain komission ilmeinen arviointivirhe on moitittavissa (ks. edellä 156 kohdassa mainittu asia Wieland-Werke v. komissio, 124 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

169 Komissio on käsiteltävässä asiassa todennut, että EKA Chemicals oli toimittanut todisteita, joilla oli merkittävää lisäarvoa suhteessa sen hallussa kyseisten todisteiden toimittamishetkellä olleisiin todisteisiin (riidanalaisen päätöksen 503 perustelukappale).

170 Tästä on aivan aluksi todettava, että riidanalaisen päätöksen 506 perustelukappaleen mukaan EKA Chemicals on toimittanut rikkomisajanjaksoa koskevia asiakirjoja, jotka liittyivät tiettyihin salaisiin tapaamisiin ja yhteyksiin, jotka koskivat seikkoja, joista komissio ei aikaisemmin ollut tietoinen, ja joilla oli välitön vaikutus siihen, että kartellin kesto voitiin todeta 31.1.1994–14.10.1997 välisen ajanjakson osalta, ja EKA Chemicals on toimittanut myös todisteita, jotka tukivat ja täydensivät Degussan toimittamia todisteita ajanjakson 14.10.1997–31.12.1999 osalta.

171 Kun tarkastellaan toteamusta ETA-valtioiden tasolla tapahtuneesta yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, mitä kantaja ei ole kiistänyt, EKA Chemicalsin toimittamien tietojen arviointia ei kyseenalaista se, että tiedot koskivat pääasiallisesti Pohjoismaiden markkinoita. On lisäksi huomautettava, että EKA Chemicals on toimittanut tietoja tuottajien välisistä ”Manner-Eurooppaa” koskeneista yhteydenotoista ja että tietyt kilpailusääntöjen vastaiset toimet koskivat poikkeuksetta Pohjoismaiden ja ”Manner-Euroopan” markkinoita (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 106 ja 144 perustelukappale).

172 Kantajan esille ottama seikka, jonka mukaan EKA Chemicalsin toimittamat tiedot koskivat lähinnä kartellin alkuvaihetta, ei kyseenalaista näiden todisteiden merkittävää lisäarvoa. On huomattava, että komissio saattoi EKA Chemicalsin esittämien todisteiden ansiosta vahvistaa kartellin alkamisajankohdaksi 31.1.1994 ja näyttää toteen kartellin alkuvaihetta 31.1.1994–14.10.1997 koskevat tosiseikat. Toisin kuin kantaja väittää, nämä todisteet eivät siis ainoastaan vahvistaneet komission hallussa kyseisen hakemuksen jättämishetkellä jo olleita tietoja. Kuten riidanalaisen päätöksen 506 perustelukappaleesta ilmenee, EKA Chemicalsin toimittamat todisteet käsittivät myös

Degussan toimittamia todisteita vahvistavia ja täydentäviä tietoja myöhemmältä ajanjaksolta 14.10.1997–31.12.1999.

173 Koska tämä arviointi ei ole sidoksissa kantajan esittämien todisteiden arvoon, kantaja ei voi riitauttaa arviointia pätevästi ilmoittamalla, että se oli toimittanut vielä yksityiskohtaisempia todisteita kyseisen kartellin varsinaisesta toimintamenetelmästä kyseisillä ajanjaksoilla.

174 EKA Chemicalsin toimittamien todisteiden merkittävää lisäarvoa ei kyseenalaista myöskään kantajan väite siitä, että sen mielestä nämä todisteet on mainittu vain muutamassa riidanalaisen päätöksen perustelukappaleessa.

175 Näiden seikkojen perusteella on todettava, etteivät kantajan esittämät väitteet osoita, että komissio olisi tehnyt ilmeisen virheen päätellessään EKA Chemicalsin toimittaneen todisteet, joilla on yhteistyöstä annetun tiedonannon 21 kohdan mukaista merkittävää lisäarvoa, ennen sitä päivää, jona kantaja teki sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa.

176 Näin ollen kanneperusteen kolmas osa on hylättävä.

Neljäs osa, joka on esitetty edelliseen osaan verrattuna toissijaisesti ja joka koskee sakon määrän alentamista edelleen yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisalan ulkopuolella

177 Kantaja väittää, että koska sille kyseisen tiedonannon nojalla myönnetty sakon määrän alennus on ilmeisen riittämätön, komission olisi pitänyt alentaa sille määrätyn

sakon määrää edelleen siksi, että kantaja teki todellista yhteistyötä yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisalan ulkopuolella suuntaviivojen mukaisesti, jotta kantajan esittämien todisteiden ”oikea arvo” kävisi ilmi.

178 Tästä on riittävää huomauttaa, että kun on kyse rikkomisista, jotka kuuluvat yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisalaan, asianosainen ei pääsääntöisesti voi pätevästi moittia komissiota siitä, ettei se ole ottanut huomioon asianosaisen yhteistyön astetta lieventävänä asianhaarana yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisalan ulkopuolella (ks. vastaavasti asia T-15/02, BASF v. komissio, tuomio 15.3.2006, Kok., s. II-497, 586 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

179 Tämä näkemys soveltuu nyt käsiteltävään asiaan sitäkin suuremmalla syyllä, koska komissio on ottanut huomioon kantajan tekemän yhteistyön alentaessaan määrittämänsä sakon määrää yhteistyöstä annetun tiedonannon mukaisesti. Näissä olosuhteissa komissiota ei voida perustellusti moittia siitä, ettei se ole alentanut kantajalle määrätyn sakon määrää vielä lisää tiedonannon soveltamisalan ulkopuolella.

180 Siltä osin kuin kantaja vetoaa väitettyihin olosuhteisiin, joiden perusteella tästä näkemyksestä voidaan poiketa, ja väittää, että sen esittämien tietojen arvo otettiin vain osittain huomioon yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisen yhteydessä, on lisäksi muistettava, että komissio myönsi kantajalle kyseisen tiedonannon 23 kohdan nojalla siihen sovellettavassa ryhmässä myönnettävän 30 prosentin enimmäisalennuksen siitä huolimatta, että se oli esittänyt täydentäviä todisteita vasta 26.5.2003 eli useita viikkoja sen jälkeen, kun se oli jättänyt alkuperäisen hakemuksensa, joka käsitti ainoastaan 13 liitettä, joiden ilmoitettiin sisältävän kyseistä kartellia koskevia asiakirjoja (riidanalaisen päätöksen 510 ja 513 perustelukappale).

181 Kantaja palkittiin näin ollen sen tekemästä yhteistyöstä enimmäisalennuksella, joka myönnettiin yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla siihen sovellettavassa ryhmässä, joten se ei joka tapauksessa voi pätevästi vaatia samoin perustein suuntaviivojen mukaista lisäalennusta.

182 Tämän vuoksi kuudes kanneperuste on hylättävä.

183 Kun tarkastellaan vielä toissijaisesti esitettyä vaatimusta, joka koskee kantajalle määrätyn sakon muuttamista, käsiteltävässä asiassa ei ole vedottu mihinkään sellaiseen seikkaan, jolla sakon määrän alentaminen voitaisiin perustella, joten unionin yleinen tuomioistuin katsoo täyden harkintavaltansa nojalla, ettei vaatimusta voida hyväksyä.

184 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

185 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asiansa, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut komission vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Arkema France SA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vadapalas Prek Dittrich

Truchot O'Higgins

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä heinäkuuta 2011.

Allekirjoitukset

Sisällys

Tosiseikat ..... II - 5464

Riidanalainen päätös ..... II - 5466

Menettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 5468

Oikeudellinen arviointi ..... II - 5470

Ensimmäinen peruste, joka koskee niiden sääntöjen rikkomista, jotka liittyvät emoyhtiön asettamiseen vastuuseen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ..... II - 5470

Alustavat huomautukset ..... II - 5470

Niiden sääntöjen väitetty rikkominen, jotka koskevat emoyhtiön joutumista vastuuseen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta ..... II - 5474

Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen väitetty loukkaaminen ..... II - 5475

Toinen kanneperuste, jonka mukaan komissio teki tosiseikkoja koskevia virheitä asettaessaan Totalin ja Elf Aquitainen vastuuseen rikkomisesta ..... II - 5478

Kolmas kanneperuste, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista ..... II - 5483

Neljäs kanneperuste, joka koskee varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi tehtyyn sakon määrän korottamiseen liittyviä oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä ..... II - 5489

Viides kanneperuste, jonka mukaan rikkomisen uusimisen vuoksi tehdyn sakon määrän korottamisen yhteydessä tehtiin oikeudellisia virheitä ja tosiseikkoja koskevia virheitä .. II - 5491

Ensimmäinen osa, joka liittyy nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamiseen ..... II - 5492

Toinen osa, joka koskee ne bis in idem -periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista ..... II - 5492

Kuudes kanneperuste, jonka mukaan yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla tehdyssä sakon määrän alentamisessa on tehty oikeudellisia ja tosiseikkoja koskevia virheitä ..... II - 5495

Ensimmäinen osa, joka koskee yhteistyöstä annetun tiedonannon tulkinnassa tehtyä oikeudellista virhettä ..... II - 5497

Toinen osa, joka koskee kantajan esittämien todisteiden suurempaa lisäarvoa verrattuna EKA Chemicalsin esittämien todisteiden lisäarvoon ..... II - 5503

Kolmas osa, joka on esitetty toissijaisesti ja jonka mukaan EKA Chemicalsin esittämillä todisteilla ei ole merkittävää lisäarvoa ..... II - 5504

Neljäs osa, joka on esitetty edelliseen osaan verrattuna toissijaisesti ja joka koskee sakon määrän alentamista edelleen yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisalan ulkopuolella ..... II - 5506

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 5508